

1 Wonderverhalen als perspectief

Ervaringen met bibliodrama rond de bloedvloeiende vrouw (Marcus 5:21-43), de blinde Bartimeüs (Marcus 10:46-52) en het volk Gods tijdens de Uittocht (Exodus 14:1-15:1)¹

Genezingsverhalen zijn volgens een uitspraak van Franz Kafka 'de bijl voor de bevroren zee in ons'. Ze doen onze tot ijs geworden gevoelens smelten. Zij openen ons zodat de hele boodschap van Jezus binnen kan komen.

Anselm Grün

Sprakeloosheid

Veel mensen hebben geen taal om de eigen ervaringen tot uitdrukking te brengen. Er is sprake van een ongelofelijke sprakeloosheid. Nog moeilijker hebben velen het als het gaat om de uiting van godsdienstige gevoelens en gedachten. Deze sprakeloosheid is een gegeven, maar dat is nog geen verontschuldiging voor ons om zelf sprakeloos te worden. Wij gelovigen, pastores, theologen, zijn en blijven in het pastoraat de initiatiefnemers om in contact met mensen, en passend bij de concrete situatie, Bijbelverhalen te vertellen. Hoe meer wijzelf in deze wereld van geloof en Bijbel wonen en leven en hoe intenser wij de existentiële laag van de Bijbelverhalen op het spoor komen en kunnen verbinden met mijn en ons leven, des te voller kunnen wij onze creativiteit ontplooiën in het contact met mensen. We horen nu al de tegenwerpingen van collega's: 'Jij leeft en werkt altijd met pastores en vrijwillig(st)ers die gemotiveerd zijn en de weg al hebben gevonden. Onze realiteit aan de basis is veel moeilijker en moeizamer, ook met kerkelijke mensen.' We

weten het en nemen het serieus. Ieder van ons maakt regelmatig kleine wonderen, openingen bij mensen mee, vooral in het werken met bibliodrama. Maar vele collega's lijden eronder dat in hun werk dit contact zo moeilijk tot stand komt. Daarom eerst een korte schets van de wijze waarop wij mensen ontmoeten.

Weerstand tegen de openheid voor wonderen

De vraag wat wonderverhalen kunnen bewerkstelligen bij mensen van nu, is eenvoudig te beantwoorden: veel, bijna niets, vergeet het. Het hangt er helemaal van af of mensen ervoor openstaan. In de zielzorg, net zoals in de hulpverlening en in de therapie, haal je mensen af waar zij zich in hun leven bevinden. De een kijkt mij aan en zegt: 'Graag Bijbelverhalen en bibliodrama.' De ander haalt zijn schouders op als we de Bijbel noemen en blijft toch benieuwd hoe het verder gaat. Een derde kijkt een van ons vriendelijk aan, laat blijken dat hij mij ziet en laat weten waar ik mee bezig ben en laat tevens merken: we hebben het er verder niet over, hè.

We schetsen vier mogelijkheden zonder volledig te willen zijn. Er zijn welwillende, kerkelijk gelovige mensen; zij horen af en toe of regelmatig Bijbelverhalen. Zij luisteren, maar we weten niet hoe die verhalen bij hen werken. Vaak ontstaat de indruk dat zij, zolang ze niet in groepsverband met de Bijbel bezig zijn – leerhuis, uitwisseling rond de Bijbel – met welwillend 'oude' oren en verwachtingen luisteren, maar een werkelijk begrip van de verhalen in verbinding met hun leven komt niet tot stand. Dat wil niet zeggen dat ze er niet van kunnen leven: het genereert wellicht vooral vertrouwen en dat is niet niets. Verder zijn er gemotiveerd gelovige mensen die graag met Bijbel en Bijbelverhalen bezig zijn: zij hebben de band tussen hun levensverhaal en deze geloofsverhalen ontdekt, verdiepen zich erin, kunnen ervan leven en weten niet van ophouden. Er zijn mensen die bij gelegenheid van een begrafenissen in de kerk komen, maar een muur optrekken tussen de voorganger en henzelf omdat ze niet van de Bijbel willen horen en zo de voorganger isoleren: een ijslaag. En er zijn mensen die gewoon geen kerkelijke, religieuze of godsdienstige achtergrond (meer) hebben en die verhalen niet meer kennen. Alle collectiviteit van vroeger en dus ook de volks-

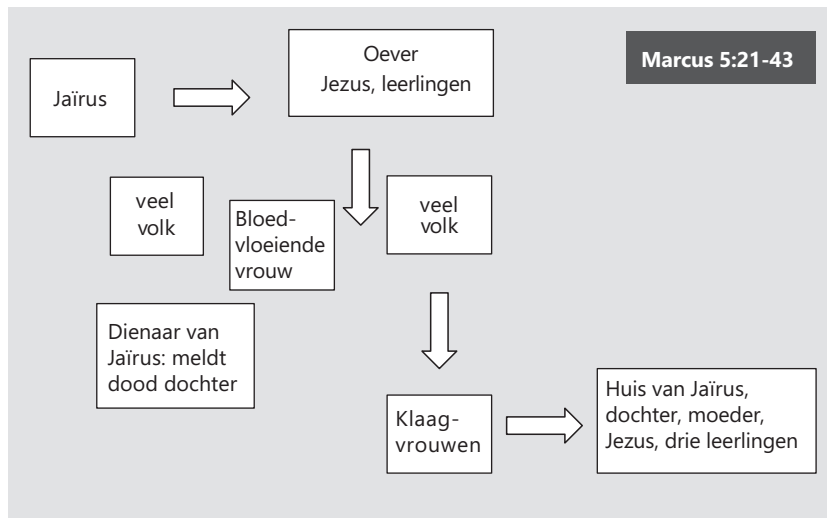
kerk is voorbij. Mensen die met de Bijbel werken, moeten dit voor lief nemen. Dit betekent overigens niet dat er bij die mensen geen openheid kan zijn. Integendeel. Het verlies, het verminderen van kerkelijkheid en godsdienstigheid is één ding; iets anders is dat het met mensen altijd weer opnieuw begint, minstens in deze zin dat er diep in ons allen een diep verlangen leeft. Verlangen naar ... Verlangen en hoop zijn de stof waarvan de mensenziel gemaakt is (Georges Bernanos).

De hele waarheid vertellen

Het citaat van Anselm Grün betreft een bloedvloeiende vrouw (Marcus 5:21-43). Ze heeft er genoeg van ziek te zijn, bloedvloeiend te zijn, altijd op te moeten passen, niet in de buurt van mensen – we bedoelen mannen – te mogen komen, want die worden onrein door haar bloedvloeien. Ellende genoeg. Alles wat ze aan geld en energie had, heeft ze aan dokters uitgegeven. Niets heeft geholpen, maar haar verlangen te leven is niet dood, integendeel. Maar wat ze doet, doet ze anoniem, stiekem zeggen wij. Ze benadert Jezus midden in de drukte van achteren en raakt zijn kleed aan. Ze gelooft dat dat voldoende zal zijn om te genezen. Hij zal het niet merken en de anderen mogen het niet merken. Ze maakt anderen onrein en dat mag niet. Ze heeft niet op deze Jezus gerekend: deze is zeer aanwezig, goed bij zichzelf, geconcentreerd in zijn opmerkzaamheid. Hij voelt dat de wijze waarop hij aangeraakt is niet een toevallige botsing is in de menigte, maar iets anders. Het verhaal zegt dat er een kracht van hem uitging. Ze heeft hem blijkbaar echt goed aangeraakt. Tegen de mening van zijn leerlingen in – man, zeur niet, het is hartstikke druk hier – blijft hij rondkijken. De vrouw – en inderdaad, het bloed vloeit niet meer, zij is genezen van haar aanhoudende vloeïngen – voelt zich betrappt wanneer hij haar doordringend aankijkt. En ze vertelt hem de hele waarheid, en plein public. Hier is Jezus voor mij de communicatie-kunstenaar. Hij dwingt haar vriendelijk haar verhaal te doen, haar hele verhaal, te midden van vooral die vele mannen, maar ook vrouwen en kinderen die daar zijn; en doorgaans zijn er ook Schriftgeleerden en leiders van het volk (farizeeën) te vinden. Zij vertelt van haar bloedvloeiing, die iedereen onreinheid noemt en die haar isoleert van de andere mensen. En Jezus zegt: 'Jouw vertrouwen, jouw

geloof, heeft je gered.' De vrouw heeft het taboe van bloedvloeien en onreinheid onder de aandacht van Jezus gebracht en haar handelen wordt haar als een daad van vertrouwen, van geloof, aangerekend. Geloofscommunicatie – eerst non-verbaal, dan verbaal – brengt heil, eerst genezing en dan redding, door Jezus. Genezing en redding geven een nieuw perspectief. Anders gezegd: Jezus is hier pastor, grensganger, een mens die lastig is en vragen stelt. Juist daardoor brengt hij redding, heil. Alleen al door te vertellen heeft de vrouw persoonlijk en maatschappelijk nieuw perspectief gevonden.

De ruimte-indeling van Marcus 5:21-43



Bij mensen die zich aangetast voelen door hun ziekte zou je dit verhaal zomaar kunnen vertellen. Het kan vertrouwen wekken en hen uitnodigen hún verhaal te vertellen. Het kan hen ook opnieuw in contact brengen met hun eigen verlangens. Dat gebeurt in bibliodrama. Als mensen, meestal maar niet alleen vrouwen, deze rol kiezen, dan blijkt het verlangen genezen te worden, maar ook betrap te worden. En dan komt langzaam, stap voor stap meestal, langzamer dan in het evangelieverhaal staat, een heel verhaal tevoorschijn.

Schreeuwen

De hele waarheid vertellen is altijd een verhaal van licht en schaduw. Een wonderverhaal, bijna altijd een genezingsverhaal, maakt duidelijk dat het niet om een sprookje gaat. Als je langs de weg zit en niet meer in beweging bent als mens, als familie, als groep, dan ben je dood voor je gestorven bent, levend dood.

Maar voordat je dát in de gaten hebt, vloeit er heel wat water door de Rijn. Want er bestaat geen goedkope genade. Genezen, een nieuw perspectief aangereikt krijgen, in beweging brengen en in beweging gebracht worden, is hard werken. Het betekent zelf werken. Dat is wat anders dan moeten presteren. Het is zelf tevoorschijn komen. In de Bijbel behoren de meeste werkwoorden, doe-woorden, bij mensen, niet bij God, niet bij Jezus. Ik denk aan de blinde bedelaar, opnieuw in een verhaal van Marcus (10:46-52). Hij zit langs de weg, hij hoort dat Jezus voorbij komt, hij roept. Hem wordt gezegd te zwijgen, hij schreeuwt nog harder: 'Jezus, zoon van David, heb medelijden met mij.' Herinnert de blinde zich dat hijzelf toch ook een zoon van David is? Jezus blijft staan en zegt: 'Roep hem eens hier.' Hij springt op, gooit zijn mantel die hem tot nu toe ook behoed heeft van zich af en loopt op Jezus toe. Die zegt: 'Wat kan ik voor je doen?' 'Maak dat ik zien kan.' En hij ziet. En hij gaat, volgt Jezus op zijn weg. Deze houding van roepen, gezien worden, vertrouwen, bevestiging krijgen en bevestiging geven, wordt ook zijn levenshouding. Nu gaat hij echt zien. Hij krijgt te horen: 'Ga, je vertrouwen heeft je gered.' Wonderverhalen schenken geen goedkope genade. Ten diepste wordt een beroep gedaan op onze waardigheid als mens: heb opnieuw weet van je bestemming, gezond worden, zien wat er ook in je leven speelt. Zonder verlangen is een mens levend dood.

